

Õiguskantsler

Esimees Märt Rask
Riigikohus
info@riigikohus.ee

Teie 31.10.2012 nr 4-3-111-12
Õiguskantsler 27.11.2012 nr 9-2/121530/1205421

**Arvamus põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluses
Esimese astme kohtus tasuda tuleva riigilõivu suuruse vaidlustamine apellatsioonimenetluses
ja kõrge riigilõiv**

Austatud Riigikohtu esimees

Pöördusite minu poole ja küsisite põhiseaduslikkuse järelevalve asja nr 3-4-1-27-12 raames (tsiviilasi nr 2-11-17899) arvamust kahes küsimuses:

1. kas Eesti Vabariigi põhiseadusega (Põhiseadus või PS) oli kooskõlas 01.01.2011 kuni 30.06.2012 kehtinud RLS § 57 lg 1 koostoimes lisaga 1 osas, milles tsiviilasjas hinnaga 57 520,48 eurot kuni 63 911,64 eurot tuli hagiavalduselt tasuda riigilõivu 4793,37 eurot, ning
2. kui isik tasus I kohtuastmes lõivu vaidlustalustes sätetes ettenähtud määras ega vaidlustanud lõivu ette nägevate riigilõivuseaduse sätete põhiseaduspärasust, kas kohus saab II kohtuastmes toimuva menetluse kestel rahuldada isiku [tsiviilkohtumenetluse seadustiku](#) (TsMS) § 150 lg 1 p 1 alusel esitatud taotluse I kohtuastmes ettenähtust rohkem tasutud riigilõivu tagastamiseks enamtasutud osas põhjusel, et tasutud riigilõivu määr oli Põhiseadusega vastuolus.

Tutvusin pöördumisele juurde lisatud Tallinna Ringkonnakohtu 16.10.2012 määrusega 2-11-17899 ning elektroonilise kohtuinfosüsteemi (KIS) vahendusel tsiviilasja muude materjalidega ning leian, et:

1. vastus teisena esitatud küsimusele on eitav ning seetõttu ei ole Tallinna Ringkonnakohtu 16.10.2012 algatatud põhiseaduslikkuse järelevalve menetlus lubatav. Õiguskindluse põhimõttest tuleneva õigusrahu ja ka menetlusökoonomia eesmärgil tuleb oma õigusi kaitsta selleks ettenähtud nõudeid ja korda arvestades, ning
2. PS § 15 lg 1 lausega 1 ning PS §-ga 11 ei olnud kooskõlas 01.01.2011 kuni 30.06.2012 kehtinud RLS § 57 lg 1 koostoimes lisaga 1 osas, milles tsiviilasjas hinnaga 57 520,48 eurot kuni 63 911,64 eurot tuli hagiavalduselt tasuda riigilõivu 4793,37 eurot.

Selgitan oma seisukohti alljärgnevalt.

Ühtlasi teatan, et ei soovi asja arutamist suulises menetluses.

I Vaidlusalused sätted

Riigilõivuseadus (kehtivus 01.01.2011 kuni 30.06.2012)

„§ 57. Hagiavalduse, avalduse ja kaebuse läbivaatamine

(1) Hagiavalduse esitamisel tasutakse riigilõivu lähtuvalt hagi hinnast käesoleva seaduse lisa 1 järgi või kindla summana.

[RT I, 16.05.2012, 3 - jõust. 07.05.2012 Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi otsus tunnustab põhiseadusega vastuolus olevaks ja kehtetuks riigilõivuseaduse (RT I 2010, 21, 107; RT I, 30.12.2011, 4) § 57 lõiked 1 ja 22 koostoimes lisaga 1 osas, milles tsiviilasjas hinnaga 63 911 eurot 64 senti kuni 95 867 eurot 47 senti tuleb apellatsioonkaebuselt tasuda riigilõivu 5432 eurot 49 senti, ja osas, milles tsiviilasjas hinnaga 191 734 eurot 94 senti kuni 223 690 eurot 76 senti tuleb apellatsioonkaebuselt tasuda riigilõivu 9267 eurot 18 senti.]

[RT I, 25.06.2012, 1 - jõust. 20.06.2012 Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi otsus tunnustab põhiseadusega vastuolus olevaks ja kehtetuks riigilõivuseaduse (RT I 2010, 21, 107; RT I, 02.03.2012, 5) § 57 lg 1 koostoimes lisaga 1 osas, milles tsiviilasjas hinnaga 447 381 eurot 53 senti kuni 511 293 eurot 18 senti tuleb hagiavalduselt tasuda riigilõivu 16 617 eurot 2 senti.]

[RT I, 25.06.2012, 2 - jõust. 20.06.2012 Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi otsus tunnustab põhiseadusega vastuolus olevaks ja kehtetuks riigilõivuseaduse (RT I, 23.03.2011, 1; RT I, 02.03.2012, 5) § 57 lg 1 koostoimes lisa 1 viimase lausega osas, milles tsiviilasjas hinna puhul üle 639 116 euro 48 senti tuleb hagiavalduselt tasuda riigilõivu 3% tsiviilasja hinnast, kuid mitte rohkem kui 95 867 eurot 47 senti.]

[RT I, 04.07.2012, 20 - jõust. 28.06.2012 Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi otsus tunnustab põhiseadusega vastuolus olevaks ja kehtetuks riigilõivuseaduse (RT I, 23.03.2011, 1; RT I, 02.03.2012, 5) § 57 lg-d 1 ja 22 koostoimes lisa 1 viimase lausega osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 639 116 euro 48 senti tuleb apellatsioonkaebuselt tasuda riigilõivu 3% tsiviilasja hinnast, kuid mitte rohkem kui 95 867 eurot 47 senti.]

[RT I, 24.10.2012, 1 - jõust. 18.10.2012 Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi otsus tunnustab, et riigilõivuseaduse (RT I 2010, 21, 107; RT I, 25.06.2012, 3) § 57 lõige 1 koostoimes lisaga 1 (1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud redaktsioonis) olid põhiseadusega vastuolus osas, milles tsiviilasjas hinnaga 319 558 eurot 24 senti kuni 383 469 eurot 89 senti tuli hagi esitamisel tasuda riigilõivu 14 060 eurot 56 senti, ja osas, milles tsiviilasjas hinnaga 575 204 eurot 83 senti kuni 639 116 eurot 48 senti tuli hagi esitamisel tasuda riigilõivu 19 173 eurot 49 senti.]

[RT I, 05.11.2012, 1 - jõust. 30.10.2012 Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi otsus tunnustab, et riigilõivuseaduse (RT I 2010, 21, 107; RT I, 25.06.2012, 3) § 57 lõiked 1 ja 22 koostoimes lisaga 1 (1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud redaktsioonis) olid põhiseadusega vastuolus järgmises osas: 1) milles tsiviilasjas hinnaga 51 129 eurot 31 senti kuni 57 520 eurot 48 senti tuli apellatsioonkaebuselt tasuda riigilõivu 4473 eurot 81 senti; 2) milles tsiviilasjas hinnaga 57 520 eurot 48 senti kuni 63 911 eurot 64 senti tuli apellatsioonkaebuselt tasuda riigilõivu 4793 eurot 37 senti; [minu allakriipsutused; IT] 3) milles tsiviilasjas hinnaga 159 779 eurot 12 senti kuni 191 734 eurot 94 senti tuli apellatsioonkaebuselt tasuda riigilõivu 8308 eurot 51 senti.]

[---]

Lisa 1 riigilõivuseaduse juurde „RIIGILÕIVU TÄISMÄÄRAD AVALDUSE ESITAMISE EEST TSIVIILKOHTUMENETLUSES“

Tsiviilasja hind kuni, k.a	Riigilõivu täismäär
57 520,48	4 473,81
63 911,64	4 793,37

RLS § 57 lg 22 (kehtivus kuni 30.06.2012)

„Tsiviilasjas tehtud maakohtu otsuse peale apellatsioonkaebuse esitamisel tasutakse riigilõivu sama palju, kui tuleb tasuda hagi või muu avalduse esialgsel esitamisel maakohtule, arvestades apellatsioonkaebuse ulatust.“

II Õiguskantsleri seisukoht

1. Põhiseaduslikkuse järelevalve lubatavus – vaidlusaluse sätte asjassepuutuvus

1. Tallinna Ringkonnakohtu arvates on asjassepuutuvaks sätteks hagi esitamise hetkel 18.04.2011 kehtinud RLS § 57 lg 1 koostoimes lisaga 1, mis nägi ette riigilõivu määra hagi esitamiseks.

2. Säte, mille põhiseaduspärasust Riigikohus hindab, peab olema põhivaidluse lahendamisel asjassepuutuv. Piirav või kohustav norm on asjassepuutuv siis, kui kohus peaks asja lahendades otsustama selle kehtetuse korral teisiti kui selle kehtivuse korral. Lisaks on Riigikohtul õigus ja

kohustus kontrollida, kas kohtule esitatud kaebus oli menetlusnormide kohaselt lubatav.¹ Lisaks tuleb normi asjassepuutuvuse üle otsustamisel hinnata, kas konkreetse normikontrolli algatanud kohus on õigesti tõlgendanud põhiseadusvastaseks tunnistanud normi.²

3. Kontrollin esmalt, kas hagi esitaja 20.07.2012 taotlus Tallinna Ringkonnakohtule oli menetlusnormide kohaselt lubatav.

4. Praegusel juhul esitas hageja 20.07.2012 kolm taotlust: a) jätta kohaldamata I astme kohtusse pöördumise ajal 18.04.2011 kehtinud RLS § 57 lg 1 koostoimes lisaga 1, b) täiendada Tallinna Ringkonnakohtu 13.06.2012 määrusega algatatud põhiseaduslikkuse järelevalve menetluse algatamise taotlust ka hagi esitamisel tasumisele kuuluva riigilõivu osas, ning c) tagastada I kohtuastmes 15.04.2011 ettenähtust rohkem tasutud riigilõivu enamtasutud osa. Tallinna Ringkonnakohtus rahuldab oma 16.10.2012 määrusega II astmes toimuva menetluse kestel hagi esitaja 20.07.2012 taotluse põhjusel, et tasutud riigilõivu määr oli selle tasumise ajal 15.04.2011 Põhiseadusega vastuolus. Kohus pidas seda võimalikuks [TsMS](#) § 150 lg 1 punktist 1 tulenevalt³ arvestades kuni 30.06.2012 kehtinud RLS § 57 lõikes 22 sätestatud („Tsiivilasjas tehtud maakohtu otsuse peale apellatsioonkaebuse esitamisel tasutakse riigilõivu sama palju, kui tuleb tasuda hagi või muu avalduse esialgsel esitamisel maakohtule, arvestades apellatsioonkaebuse ulatust.“).

5. [TsMS](#) § 150 lg 4 kohaselt⁴ kuulub esimeses astmes tasuda tuleva riigilõivu suurust ettenägeva õigusnormi põhiseaduslikkuse järelevalve algatamise küsimus ning enammakstud riigilõivu tagastamine ennekõike esimese astme kohtu pädevusse ning teise astme kohus saab sama küsimust arutada siis, kui see on sinna jõudnud korralise kaebemenetluse käigus. See tuleneb esiteks [TsMS](#) § 3 lõikest 1, mille kohaselt menetleb kohus tsiivilasja juhul, kui isik pöördub seaduses sätestatud korras kohtusse oma eeldatava ja seadusega kaitstud õiguse või huvi kaitseks, ning teiseks [TsMS](#) § 4 lõikest 1, mille kohaselt menetleb kohus tsiivilasja üksnes juhul, kui seaduses sätestatud korras on esitatud hagi või muu avaldus (minu allakriipsutused, *IT*). Antud normide näol on tegemist tavapärase menetlust kujundavate ja piiritlevate reeglitega, mis ühelt poolt suunavad vaidlust lahendamata kindlates piirides ja aja jooksul, teisalt aga tagavad üldise õiguskindluse ühiskonnas.

6. Riigilõivu tasumise näol on tegemist enne põhivaidluse arutama asumist⁵ lahendada tuleva ehk eelmenetluse küsimusega.⁶ Juhul, kui kohtusse pöörduja leiab, et riigilõivu määr või muu kohtuse pöördumise tingimus piirab seda ülemääraselt, võib ta PS § 15 lg 1 ls 2 alusel taotleda kohtult asjassepuutuva seaduse põhiseadusevastaseks tunnistamist. See toimuks kas kohe hagi esitamisel või [TsMS](#) § 427 alusel riigilõivu tähtjaks tasumata jätmisel kohtu koostatud hagi läbivaatamata jätmise määruse vaidlustamisel ringkonnakohtus 15 päeva jooksul määruse kättetoimetamisest alates ([TsMS](#) § 661 lg 2). Lisaks on ka kohtul endal PS § 15 lõikest 2 ja § 152 lõikest 1 tulenevalt

¹ RKÜKo 08.06.2009, [3-4-1-7-08](#), p 23.

² RKPJKo 31.03.2011, nr [3-4-1-19-10](#), p 23.

³ [TsMS](#) § 150. **Riigilõivu ja muude kohtukulude tagastamine**

(1) Tasutud riigilõiv tagastatakse:

1) enam tasutud osas, kui riigilõivu on tasutud ettenähtust rohkem;

⁴ [TsMS](#) § 150 lg 4: Riigilõivu tagastab kohus, kelle menetluses asi viimati oli, üksnes selle menetlusosalise avalduse alusel, kes riigilõivu tasus või kelle eest riigilõiv tasuti.

⁵ Võimalik on tõstatada ülemäära kõrget riigilõivu ettenägevate normide Põhiseadusele vastavuse küsimus ka peale vaidluse lõppu menetluskulude kindlaksmääramisel [TsMS](#) § 174 lõikes 1 ettenähtud korras ja selle vaidlustamisel [TsMS](#) §-s 178 ettenähtud korras (vt nt Tallinna Ringkonnakohtu 03.10.2012 määruse 2-09-43824 p 7), kuid selline võimalus jääb siiski siiski erandlikuks. Kohtusse pöördumise piirangu ulatus ja õiguspärasus peaks olema selge enne kohtuasja lahendamata asumist, et menetlusosalisel oleks võimalik sellest tulenevalt otsustada, kas loobuda kaebuse esitamisest või mitte (vt ka RKPJKo 01.11.2011 [3-4-1-17-11](#), p 18).

⁶ [TsMS](#) § § 423. **Hagi läbivaatamata jätmise alused**

(1) Kohus jätab hagi läbi vaatamata, kui: [---] 11) kohtu määratud ajaks ei ole tasutud riigilõivu esitatud nõude eest;

õigus ja kohustus tunnistada asjassepuutuv seadus, muu õigusakt või toiming põhiseadusevastaseks ning see kohustus on kohtul ka siis, kui menetlusosalised ise sellist nõuet oma kohtuasja arutamise käigus ei esita.⁷

7. Praegusel juhul tasus hagi esitaja I kohtuastmes riigilõivu 15.04.2011 toona kehtinud vaidlusalustes sätetes ettenähtud määras ega vaidlustanud lõivu ette nägevate riigilõivuseaduse sätete põhiseaduspärasust (kuigi selleks hetkeks oli teada asjaolu, et Riigikohus tunnistas oma 15.12.2009 otsuses [3-4-1-25-09](#) Põhiseadusega vastuolus olevaks ja kehtetuks õigusnormid, mis nägid ette tsiviilasjas riigilõivuna 75 000 krooni tasumise kohustuse; praegusel juhul on kõne all 4 793,37 euro (74776,572 krooni) suurune ehk viidatud lahendiga võrreldav riigilõiv). Hageja käitumisest võib järeldada, et ta ei pidanud hagi esitamise ajal riigilõivu määra ülemäära kõrgeks. Ka kohus ei pidanud toona vajalikuks ise põhiseaduslikkuse järelevalve kontrolli algatada.

8. Juhul, kui isik ei kasuta oma menetlusõigusi selleks ettenähtud korras ja tähtaja jooksul, tuleb asuda seisukohale, et kohus on selle küsimuse lõplikult lahendanud. Seetõttu **leian, et ringkonnakohus ei oleks tohtinud hageja (apellatsioonistmes appellatsioonkostja) 20.07.2012 taotlust läbi vaadata ega rahuldada, kuna selleks ajaks olid antud küsimuses kaebetähtjad möödunud.**

9. Järgnevalt hindan, kas konkreetse normikontrolli algatanud Tallinna Ringkonnakohus tõlgendas õigesti kuni 30.06.2012 kehtinud RLS § 57 lõiget 22 („Tsiiviilasjas tehtud maakohtu otsuse peale appellatsioonkaebuse esitamisel tasutakse riigilõivu sama palju, kui tuleb tasuda hagi või muu avalduse esialgsel esitamisel maakohtule, arvestades appellatsioonkaebuse ulatust.“).

10. Hagi esitaja ja Tallinna Ringkonnakohus tõlgendasid kuni 30.06.2012 kehtinud RLS § 57 lõiget 22 viisil, mille kohaselt arvutatakse I astmes tasuda tulev riigilõivumäär II astmes tasuda tuleva riigilõivumäära alusel.

11. Erinevalt hagi esitajast ja Tallinna Ringkonnakohtust leian, et konkreetse normikontrolli menetluses saab RLS § 57 lg 22 olla asjassepuutuv üksnes tsiviilasja appellatsioonkaebuse eest nõutava riigilõivu tasumisel. Sätte sõnastusest tuleneb üheselt, et selle eesmärgiks on ette näha appellatsioonkaebuse esitamiseks nõutava riigilõivu suurus ning sätte kehtetus ei avalda mõju I astme kohtusse pöördumisel riigilõivu tasumist ettenägevale RLS § 57 lõikele 1 koostoimes lisaga 1. Seadusandja on erinevate riigilõivuseaduse redaktsioonide puhul järjepidevalt loonud I ja II astme kohtusse pöördumisel nõutava riigilõivu arvutamiseks kaks erinevat normi ja alust, mis lähtub minu hinnangul ideest, et hagi hinna määramine ja sellest tulenevalt menetlusökoonomia eesmärgi saavutamiseks mõõduka riigilõivu arvutamine toimugu enne asja arutamist selle astme kohtus, kes asja lahendama asub. Hagi esitamine ja appellatsioonkaebuse esitamine toimuvad ajaliselt erineval ajal ning arvestades võimalusega, et vahepealsel ajal on muutunud õigusruum või jõustunud riigilõivu suurust vähendanud Riigikohtu otsus põhiseaduslikkuse järelevalve asjas, võib juhtuda, et hagi esitamisel ja appellatsioonkaebuse esitamisel tulebki tasuda erineva suurusega riigilõivu. Pean seda võimalikuks, kuna riigilõivu suuruse kui kohtusse pöördumise õiguse piirangu mõõdupärasust tuleb hinnata selle määramise hetke seisuga. Õigusruum ja ühiskonna üldine majanduslik seis võivadki ajas muutuda. Seetõttu ei saa minu hinnangul teha automaatset järeldust, nagu oleks Riigikohtu hinnang, milline peaks olema põhiseaduspärase suurusega riigilõivu suurus appellatsioonkaebuse esitamise hetke seisuga, samas argumentatsioon ja järeldustes ülekantav ka hagi esitamise ajahetkele (praegusel juhul kujundas Riigikohus⁸ 30.10.2012 hinnangu appellatsioonkaebuse esitamise ajal 03.05.2012 kehtinud normi kohta, mis

⁷ RKPJKm 28.05.2008, nr [3-4-1-4-08](#), p 16.

⁸ RKPJKo 30.10.2012, nr [3-4-1-14-12](#).

tuleks hagi esitaja ja ringkonnakohtu hinnangul automaatselt üle kanda ka hagi esitamise ajal 15.04.2011 kehtinud õiguslikule, majanduslikule ja ühiskondlikule olukorrale). Pean võimalikuks ka vastupidist järeldust, mil Riigikohus peab teatud suuruses riigilõivu määra Põhiseadusega vastuolus olevaks I astme kohtusse pöördumisel, kuid põhiseaduspäraseks II astme kohtusse pöördumisel (seda arvestusega, et PS § 15 lg 1 lauses 1 sisaldub seadusereservatsioonita, PS § 24 lõikes 5 aga lihtsa seadusereservatsiooniga kohtusse pöördumise õigused).

12. Märgin lisaks, et mitte ühestki Riigikohtu otsusest, millega on kohus tunnistanud põhiseadusevastaseks ja kehtetuks apellatsioonkaebuse esitamiseks nõutava riigilõivumäära arvutamise aluseks oleva normi, ei ole tulenenud automaatset järeldust ka I kohtuastmes tasuda tulnud riigilõivu arvutamise aluseks olnud normi põhiseaduspäraseuse kohta.

13. Leian, et kuni 30.06.2012 kehtinud RLS § 57 lõiget 22 ei saa tõlgendada hagi esitaja ja Tallinna Ringkonnakohtu esitatud viisil, mille kohaselt arvutatakse I astmes tasuda tulev riigilõivumäär II astmes tasuda tuleva riigilõivumäära alusel.

14. Eeltoodud kaalutlustel **leian, et Tallinna Ringkonnakohtu 16.10.2012 algatatud põhiseaduslikkuse järelevalve taotlus ei ole lubatav.**

2. Normikontrolli põhjendatus, asjassepuutuvate normide vastavus Põhiseadusele

15. Juhul, kui Riigikohus peab Tallinna Ringkonnakohtu 16.10.2012 algatatud põhiseaduslikkuse järelevalve taotlust siiski lubatavaks⁹, märgin, et minu hinnangul oli RLS § 57 lg 1 ja lisa 1 koostoimes kehtinud regulatsioon, mille kohaselt tuli 15.04.2011 seisuga tasuda 63 911,60 eurot maksva hagi esitamiseks riigilõivu 4 793,37 eurot, ülemäära kõrge piirang kohtusse pöördumiseks.

16. Riigikohus leidis juba 2009. aastal, et norm, milles nähakse ette kohustus tasuda hagilt riigilõivu 75 000 krooni, oli ülemäära kõrge.¹⁰ Asusin 2010. aastal kehtinud riigilõivude kohta hinnangut andes seisukohale, et haldusasjades olid apellatsioonkaebuse esitamiseks nõutavad riigilõivud 15 000 ja 34 307,85 krooni ülemäära kõrged.¹¹ 2011. aastal kehtinud riigilõivude kohta asusin seisukohale, et tsiviilasjas apellatsioonkaebuse esitamiseks nõutav riigilõiv 5432,49 eurot oli ülemäära kõrge.¹² 2012. aastal kehtinud riigilõivude kohta asusin seisukohale, et ülemäära kõrge oli haldusasjas tasuda tulev riigilõiv 5485,18 eurot¹³ ning tsiviilasjas apellatsioonkaebuselt tasuda tulevad riigilõivud 4793,37 eurot¹⁴ ja 4473,81 eurot.¹⁵

17. Kuna eelnimetatud juhtumid puudutavad valdavalt II astme kohtule juurdepääsu (mida Riigikohus on pidanud lihtsa seadusereservatsiooniga põhiõiguseks¹⁶), praegusel juhul on kõne all aga I astme kohtusse pöördumise kui nn absoluutse või ka seadusereservatsioonita põhiõiguse

⁹ Nt lähtudes menetlusosalise, sh kohtumenetluse lõppemisel menetluskulude kandmiseks kohustatud poole huvide ulatuslikumast kaitsesest.

¹⁰ RKPJKo 15.12.2009, nr [3-4-1-25-09](#).

¹¹ Õiguskantsleri 16.08.2011 arvamused Riigikohtule, kirjad nr [9-2/111079/1104120](#) ja [9-2/111081/1104121](#).

¹² Õiguskantsleri 10.04.2012 arvamus Riigikohtule, kiri nr [9-2/120407/1201675](#).

¹³ Õiguskantsleri 13.09.2012 arvamus Riigikohtule, kiri nr [9-2/121225/1204267](#).

¹⁴ Õiguskantsleri 27.08.2012 arvamus Riigikohtule, kiri nr [9-2/121138/1203939](#).

¹⁵ Õiguskantsleri 27.08.2012 arvamus Riigikohtule, kiri nr [9-2/121137/1203938](#).

¹⁶ RKÜKo 12.04.2011, nr [3-2-1-62-10](#), p 38: „[...] PS § 24 lõikes 5 sätestatud edasikaebeõigus on lihtsa seadusereservatsiooniga põhiõigus.“

piirang, siis peab viimane olema isiku jaoks kõrgemalt tagatud. Seetõttu ei pea ma vajalikuks esitada põhjalikku analüüsi riigilõivuna 4 793,37 euro nõudmise põhiseaduspärasuse kohta, vaid leian, et minu eelviidatud seisukohtade kaalutlused kohalduvad ka praegusele juhtumile. Lisaks soovin praeguse juhtumi valguses rõhutada, et:

- kuna PS § 15 lg 1 lauses 1 sisalduva kohtusse pöördumise õiguse näol on tegemist ühe Põhiseadusega kõrgeimat kaitset vajava õigusega, saab selle kasutamist piirata üksnes mõni teine sama tasandi õigus või Põhiseaduse järku väärtus. Seetõttu pean selle õiguse piiramist lubatavaks üksnes menetlusökoonomia eesmärgil;
- eeltoodu kehtib ka tsiviilkohtumenetluse jaoks, kus üle erahuvide seisab avalik huvi, et kohus teeks õigeid ja õiglaseid otsuseid, kuna just tsiviilkohus näitab kätte normaalse elu ja vaidluse rahumeelse lahendamise piirid (vs. omakohus), kindlustab seeläbi õiglust, korda ja julgeolekut;
- riigilõiv on üksnes üks komponent paljudest sujuva kohtumenetluse saavutamisel;
- riigilõiv on olemuslikult üksnes piirang, mitte aga takistus kohtusse pöördumisel;
- riigilõivu suuruse määratlemisel 2012. aastal on 2008. aasta seisu või nn lähima regulatsiooni põhimõttega võrreldes kohasem arvestada 01.07.2012 jõustunud riigilõive, mille suurused peaksid vastama kaasaja Eesti ühiskonna ja majanduse oludele¹⁷;
- riigilõivuna 4 793,37 euro tasumise nõue riivab samaaegselt ka muude põhiõiguste ja –vabaduste kasutamist (nt omandiõigust ja ettevõtlusvabadust), mistõttu on riive nende kasutamisele intensiivne;
- riigilõiv 4 793,37 eurot on ülemäära kõrge piirang kohtusse pöördumiseks.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Indrek Teder

---

¹⁷ Märgin, et ajal, mil ringkonnakohus määras 16.10.2012 konkreetse kohtuasja raames uue ja põhiseaduspärase suurusega riigilõivu 2412,66 eurot, oli juba teada seadusandja hinnang põhiseaduspärasest riigilõivu suurusest aastal 2012 (Riigikogu võttis 06.06.2012 vastu seaduse, millega kehtestas uued riigilõivumäärad). 01.07.2012 jõustunud riigilõivuseaduse kohaselt oleks konkreetsel juhul olnud riigilõivu määr kas 950 või 1 100 eurot ehk rohkem kui poole väiksem. Seetõttu kahtlen, kas ringkonnakohtu 16.10.2012 määratud riigilõivu suurus on ikka põhiseaduspärase suurusega.